

Мельник Н. Г.

к. е. н., доцент, доцент кафедри обліку в державному
секторі економіки та сфері послуг,
Тернопільський національний економічний університет

ТРАНСПАРЕНТНІСТЬ ОБЛІКУ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ: ДОСВІД УКРАЇНИ ТА ЄС

Міжнародна громадська організація Transparency International визнає прозорість як структурний елемент належного управління, включаючи й управління корупційними ризиками. Дані, які щорічно оприлюднюються цією організацією, показують, що розкриття інформації є недостатньо прозорим як на місцевому так і на міжнародному рівнях, а низька прозорість обліку негативно впливає на загальний рівень корупції в країнах [4].

Суттєвою проблемою для України є прозорість інформації на рівні держави, яка також передбачає публічність фінансів. Одним із рейтингів для оцінки такої публічності є глобальний індекс Global Open Data Index, який щорічно проводить дослідження стану відкритості загальнодержавних даних всіх країн світу. У 2015 році Global Open Data Index охоплював інформацію щодо 122 країн, серед яких Україна займає лише 54 місце із загальним індексом відкритості – 34% [3].

Особливої уваги точки зору прозорості в державному секторі заслуговують два показники – це державні видатки та державний бюджет. Позитивно на показник відкритості даних про витрати бюджетних коштів в Україні вплинув проект EDATA – єдиний веб-портал використання публічних коштів, який є офіційним державним інформаційним ресурсом у мережі Інтернет і на якому оприлюднюється інформація згідно з Законом «Про відкритість використання публічних коштів». Доступ до інформації про використання публічних коштів є вільним та безоплатним, надає можливість задоволення публічного інтересу щодо процесів контролю, утворення, розподілу та використання ресурсів у державному секторі. Разом з тим доступ до інформації про державний бюджет України залишається надзвичайно обмеженим. Дані не доступні в режимі он-лайн, отримати інформацію можливо лише в цифровому форматі на офіційному рівні, більшість документів стосовно бюджету доступні лише для службового використання або ж для посадових осіб чи урядових організацій.

Недостатність законодавчого врегулювання питань розкриття показників виконання державного бюджету та порушення прозорості бюджетного процесу зумовили прийняття Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі та Стратегії розвитку системи управління державними фінансами. Серед інших завдань особлива увага приділяється саме адаптації законодавства з питань бухгалтерського обліку та звітності в державному секторі до міжнародних стандартів; запровадження інтегрованої інформаційно-аналітичної системи управління державними фінансами; забезпечення прозорості даних фінансової звітності в державному секторі і можливості їх зіставлення з аналогічними даними інших країн.

Проблема забезпечення прозорості інформації в державному секторі

актуальна не лише для України, але й в міжнародному контексті. Особливої уваги заслуговують кроки, які зроблені в ЄС стосовно прозорості державних фінансів та вимог до обліку та звітності в державному секторі.

Реформування системи обліку в державному секторі в Європейському Союзі має суттєву специфіку, оскільки держави-члени ЄС виступають в якості гаранта для державного боргу інших держав-членів, тому непрозорі та дуже різноманітні системи обліку не задовольняють вимоги користувачів та не забезпечують прозорості. Управління державними фінансами на рівні ЄС вимагає врахування особливостей кожної країни, в той же час, на думку фахівців, щоб сприяти єдиному підходу для формування бюджетів неможливо допускати для кожної держави-члена застосовувати своє власне бачення та регулювати облік і звітність у державному секторі на основі притаманних певній країні стандартів. За висновками експертів, лише узгоджені стандарти бухгалтерського в державному секторі мають вирішальне значення для підвищення прозорості, дозволяють здійснювати транскордонний бенчмаркінг, підвищують підзвітність держав і сприяють справедливості в формуванні податково-бюджетної політики державних утворень [2].

Система, яка може дати такі переваги та активно обговорюється на рівні ЄС, базується на Європейських стандартах обліку в державному секторі (ЄСОДС, European Public Sector Accounting Standards, EPSAS). Відправною точкою для ЄСОДС є Міжнародні стандарти обліку в державному секторі (МСОДС, International Public Sector Accounting Standards, IPSAS).

На даний час МСОДС повністю або частково застосовується в багатьох країнах Європи та підтримуються міжнародними організаціями. Однак процеси реформ не були узгоджені, тому неоднорідність європейських бюджетів та систем обліку в державному секторі призводили до ситуації, коли фінансову прозорість підвищити не вдавалося [2]. ЄС вирішив піти там же шляхом, яким були впровадженні МСФЗ, тобто застосувати щодо МСОДС процес «схвалення», суть якого полягає в оцінці кожного окремого стандарту щодо вимог законодавства ЄС, його ратифікації та вибіркового або видозміненого прийнятті як Європейського стандарту обліку в державному секторі. У цьому випадку, перехід до ЄСОДС буде обов'язковим для всіх держав-членів ЄС (у тому числі для федерального уряду держав-членів, урядів штатів і місцевих органів влади). МСОДС прийняті в якості відправної точки і еталонної моделі для розвитку гармонізованих стандартів обліку ЄСОДС в державному секторі в Європі, тому країни-члени ЄС здійснюють поступову модернізацію обліку на основі застосування принципу нарахування та зміни стандартів бюджетування.

Література

1. Мельник, Н. Прозорість обліку як складова сприятливості ведення бізнесу в Україні / Наталія Мельник // Бухгалтерський облік і аудит. – 2015. – № 4. – С. 10-17.
2. EPSAS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.epsas.eu/en/>
3. Global Open Data Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.okfn.org/>
4. Corruption by country [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.transparency.org/country>.